

Veli Onur Çelik¹, Coşkun Bayrak²

¹ *Anatolian University, School of Physical Education and Sport, Eskişehir –Turkey*

² *Anatolian University, Faculty of Education, Eskişehir -Turkey*

onurcelik@anadolu.edu.tr

ORIGINAL ARTICLE

PHYSICAL EDUCATION COURSE AND PHYSICAL ACTIVITIES IN VILLAGE INSTITUTES: A CASE OF ÇİFTELER VILLAGE INSTITUTE

Abstract

This study aims that examining daily physical activities in Village Institutes and content, objectives and applications of the course titled “Physical Education and National Folklore Dances”, one of the culture courses available in the curriculum of Village Institutes (1940-1954). For the purposes of the study, a qualitative study was designed, in which a number of interviews were carried out with six teachers who graduated from village institutes in various years and a teacher of physical education who worked at Kars Cılavuz Village Institute between 1948 and 1953. Çifteler Village Institute assumed the role of a so-called laboratory in the history of village institutes and all the new implementations and applications were piloted in this institute. Therefore; the subject of the study were chosen among the graduates of Çifteler Village Institute who agreed to participate in the study. All the interviews conducted with the participants were audio recorded after their permissions were taken. The transcripts were coded and categorized by using NVivo 8 qualitative Data Analysis Software. The data obtained from the participants revealed that a great variety of physical activities such as trekking, jogging, activities in the workshops and free games, were carried out in Çifteler Village Institute. Following the arrival of Physical Education Teachers in Çifteler Village Institute in 1947, the following sport branches were also taught: football, basketball, running and wrestling etc. The national folklore dances played in the mornings constituted an important part of daily activities. Welcoming the day with the sounds of drums and piano accordion, the participants stated that they considered these national folklore games as a way of culturalization and developing an awareness of national identity. Thanks to the visits among village institutes, these dances extended to other institutes. As a result of people teaching these dances and enthusiasm to learn them, most of the local songs and dances were known by the students in village institutes. According to the data obtained from the participants and the related literature, we can conclude that the objectives determined for “Physical Education” course, to a great extent, were fulfilled despite the unfavorably difficult conditions of 1940s and 1950s. It is suggested that the further studies to be carried out on sports activities in village institutes and the course titled “Physical Education and National Folklore Dances” are likely to contribute to sports education literature at national and international levels.

Key Words: *Village Institutes, Çifteler Village Institute, Physical Education, Physical Education Programs, National Folklore Dances.*

KÖY ENSTİTÜLERİNDE BEDENSEL ETKİNLİKLER VE BEDEN EĞİTİMİ DERSİ: ÇİFTELER KÖY ENSTİTÜSÜ ÖRNEĞİ

Özet

Gerçekleştirilen bu çalışmada, Köy Enstitülerinde (1940-1954) günlük yaşam içerisinde yer alan bedensel aktivitelerin ve eğitim programında yer alan kültür derslerinden biri olan “Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar” dersinin içeriği, amaçları, uygulama boyutları incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel bir araştırma tasarlanarak, Çifteler Köy Enstitüsünden farklı yıllarda mezun olmuş altı öğretmen ve Kars Cılavuz Köy Enstitüsünde Beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmış (1948-1953) bir branş öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çifteler Köy Enstitüsü, Köy Enstitüleri tarihinde laboratuvar görevi üstlenmiş ve Enstitüler ile ilgili ilk uygulamalar hep bu Enstitüde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle katılımcılar, araştırmaya katılmayı kabul eden Çifteler Köy Enstitüsü mezunlarından seçilmiştir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen tüm görüşmeler katılımcıların olurları ile ses kayıt cihazına kaydedilmiş, bu kayıtların deşifleri yapılmış ve dökümleri oluşturulmuştur. Oluşturulan dökümler NVivo 8 nitel veri analizi programını kullanarak kodlanmış ve kategorilere ayrılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Çifteler Köy Enstitüsünde çok çeşitli bedensel etkinlikler gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Doğa yürüyüşleri, koşular, atölyelerdeki etkinlikler, askerlik dersindeki etkinlikler ve serbest oyunlar bunlardan bazılarıdır. Beden eğitimi branş öğretmenin 1947 yılında Çifteler Köy Enstitüsüne gelmesiyle birlikte, futbol, basketbol, atletizm, güreş gibi branşlarda da etkinlikler gerçekleştirildiği görülmektedir. Sabahları tüm Enstitülüler tarafından oynanan ulusal oyunlar, gündelik yaşamın en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Her sabah davullar ve akordeonlar eşliğinde güne merhaba diyen Enstitülüler, ulusal oyunları bir kültürlenme aracı ve ulus bilincini oluşturan önemli bir aygıt olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Enstitüler arasında gerçekleştirilen ziyaretler sayesinde farklı yörelerin oyunları ve kültürleri diğer Enstitülere taşınmıştır. Usta öğreticilerin Enstitüleri ziyaretleri ve öğrenciler arasında ulusal oyunların öğrenilmesi konusundaki yardımlaşma ile pek çok yörenin oyunları ve türküleri tüm Enstitü öğrencileri tarafından bilinir hale gelmiştir. Katılımcılardan ve alan yazından elde edilen veriler doğrultusunda, 1940’lı ve 50’li yıllarda dönemin olumsuz şartlarına rağmen Çifteler Köy Enstitüsünde Beden Eğitimi dersi için ortaya konmuş olan amaçlara ulaşıldığı ifade edilebilir. Köy Enstitülerindeki sportif etkinlikler, Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar dersine ilişkin gerçekleştirilecek ileri çalışmalar ile ulusal ve uluslararası spor eğitimi alan yazınına katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Köy Enstitüleri, Çifteler Köy Enstitüsü, Beden Eğitimi, Beden Eğitimi Programları, Ulusal Oyunlar*

Giriş (Introduction)

1930'lu yılların başında Anadolu topraklarında ilköğretim çağındaki nüfusunun % 78'i okuma-yazma bilmiyordu. Bu oran köylerde % 90'a varıyordu. Köylerde yaşayan insanların sağlık, tarım ve el sanatlarıyla ilgili konularda aydınlanıp beceri kazanmasına, sosyal ve kültürel bakımdan yetişmesine ihtiyaç duyulmaktaydı. Köy çocuklarına verilecek eğitimin yanında yetişkinlerin de eğitimi üzerinde durulması, onlara daha iyi bir yaşama ve çalışma ortamı sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırılması gerekiyordu. Bunun için kırsal bölgelerde yaşayan çocukların ilkokul düzeyinde eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak ve insanların sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak bir öğretmen tipinin yetişmesi gerekiyordu (Kartal, 2008). Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusunda 17 Nisan 1940'ta çıkarılan Köy Enstitüleri yasasıyla köy gerçeklerine uygun öğretmen yetiştirme modeli olan Köy Enstitüleri uygulamasına başlanmıştır. Türk köylüsünün, kendi içinden, kendi gücüyle uyandırılması, kalkındırılması amacıyla; Enstitüler, köyden aldığı öğrencileri, iş içinde üretime dönük bir eğitim ilkesiyle yetiştirmeye başlamıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in resmi önderliğinde, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un çalışmaları, sadece bir eğitim sistemi geliştirmekle kalmamış aynı zamanda köyler için bir kalkınma modeli de geliştirmiştir (Bilir, 2005).

Öğretmenlik mesleğinin yapılmasının yanında, köyün sosyal ve ekonomik kalkınmasına da katkıda bulunması beklenen öğretmenleri yetiştirmek amacıyla kurulan Köy Enstitülerinin, köyde yaşayan toplumun kalkınması için önemli bir ivme olduğu ifade edilmektedir (Kartal, 2008).

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında uygulanarak olumlu sonuçlar alınan Köy Enstitüleri projesinde bir laboratuvar görevi yüklenmiş olan Çifteler Köy Enstitüsü'ndeki bedensel aktivitelerin ve programda yer alan "Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar" dersinin amaçlarının, içeriğinin, uygulama boyutlarının incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Köy Enstitüleri ve Çifteler Köy Enstitüsü

Yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyet'inde, 1930'lu yılların ortalarına gelindiğinde, 16 milyonun üzerinde olan nüfusun büyük bir çoğunluğu (%80) kırsal kesimde yaşamaktaydı. Nüfusun yaklaşık %80'i okuryazar değildi ve Cumhuriyet devrimleri henüz köylerin sınırları içine sokulamamıştı. (Dündar, 2002; Gökçora, 2007). "Yurdun öz sahibi ve gerçek efendisi" denilen köylünün kurtarılması için Atatürk, eğitim ile ilgili işlerin yürütülmesini ve çözülmesini istiyordu. Çünkü yetişkin insan olmadan hiçbir şey çözülemiyor, verimlilik sağlanamıyordu. Bir okuma yazma ve eğitim- öğretim atılımına gereklilik duyulmaktaydı. (Makal, 2009). 1935 yılı nüfus sayımı istatistiklerine göre, Türkiye'de erkek nüfusunun %23,3'ü, kadın nüfusunun %8,2'si (Semerci, 1989) ve kırsal kesimde yaşanların yalnızca %14 okuma yazma bilmekteydi. Öğrenim çağında 1.920.000 köylü çocuğu bulunmaktaydı ve bunların 347.071'i okul bulabilmekteydi. 40.000 köyün 35.067'sinde okul yoktu. 16.000 köyün nüfusu 150-400 arasında, 8000'inin de nüfusu 400'den fazla idi. Kentlerde çalışan öğretmen sayısı 8.099, köylerde çalışan ise 6.859'du. Köyler için acilen 38.000 öğretmene gereksinim bulunmaktaydı. Şehir okullarıyla birlikte köy okulları için gerekli olan öğretmenlerin yetiştirilebilmesi için, o zamanki koşullara göre, yüz yıl beklemek gerekiyordu (Balkır, 1998; Makal, 2009).

Ülke nüfusunun çoğunluğu, yalnız eğitim konusunda değil, genel kültür, inanış, sağlık, tarım, hayvancılık, teknoloji ve üretim yönünden çağ dışı koşullarda yaşamaktaydılar. Bu dönemde ülkenin, kendi şartlarına uygun, kırsal kesimi kalkındırarak, bu bölgede yaşayan

halkı ayağa kaldırabilecek bir eğitim sisteminin oluşturulması amacıyla, yurt dışından uzmanlar getirilerek Türkiye için en uygun sistemi bulmak amacıyla çalışmalar başlatılmıştı (Gökçora, 2007a). Komisyonlar kurularak Anadolu köy gerçeği yerinde görülmüş ve incelenmişti. Bu incelemeler değerlendirilerek ne yapılması gerektiği üstüne sonuçlar çıkarıldı. Köy eğitim alanında yapılan işler ve hazırlanan raporlar gözden geçirildi. Batı'dan kopya edilen yöntem ve kurumların ülkenin sorunlarına çözüm olamayacağı gerçeği de bu arada kabul edildi (Makal, 2009). Bu sorunla ilgili dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Saffet Arıkan tarafından İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne getirilen Hakkı Tonguç'a göre sorun sadece eğitim ile ilgili bir sorun değildi. Halkın geri üretim yaşamını kökten değiştirecek, canlandırarak, köleliğin her türünden kurtaracak bir sistem ortaya koymak gerekmektedir. Tonguç, ancak bu şekilde köyün canlandırılabilmesine, köylünün bilinçlendirilebileceğini düşünmekteydi. Eğitimi de içine alacak bir biçimde toplumun gerçeklerine, olanaklarına, hızlı kalkınma, çağdaşlaşma özlemine uygun yeni bir çalışma yolu arayışı gündeme geldi (Başaran, 1999). Bu amaçla, birçok köy gezildi, rakamlar ve eski yapı değerlendirilerek 20 yıllık bir plan taslağı hazırlandı. Hazırlanan bu plana göre 1954 yılında, öğretmen, koruyucu sağlık hizmeti, tarım teknisyeni ulaşmamış köy kalmayacaktı. (Başaran, 1974).

Tonguç tüm klasik eğitimcilerin direnişlerine karşın askerliğini yapmış okuryazar gençlerden seçtiği bir grubu geçici öğretmen olarak görevlendirmek üzere, 1936 yılında Eskişehir'in Çifteler Çiftliği'nde bir kurs açtı. 7-8 aylık bir yetiştirme kursu sonucunda başarılı olanlar, az nüfuslu köylere öğretmen olarak gönderildiler. Bu öğretmenler, atandıkları köylerde, köylüye okuma-yazma, basit hesap öğretecek, coğrafya ve Türk tarihi hakkında temel bilgiler verecek ve aynı zamanda hayat bilgisi ve ziraat bilgilerini köylüye uygulamalı olarak öğreteceklerdi. İkinci bir önemli adım olarak 1937-38 öğretim yılında Eskişehir/Çifteler ve İzmir/Kızılçullu'da "deneme" olarak iki "Köy Öğretmen Okulu" açıldı (Alıç, 1990; Bilir, 2005). 1938-39 öğretim yılında Lüleburgaz- Kepirtepe'de, 1939-40 öğretim yılında da Kastamonu-Gölköy'de benzer köy öğretmen okulları açılması ile bu sayı 4'e ulaşmıştı (Altunya, 2002a; Altunya, 2002b; Doğan, 2005, Altunya, 2005). Çiftelerdeki köy öğretmen okulu deneyinden olumlu sonuçlar alınması ile birlikte hazırlıklarına 1935'te başlanan ve 1937 de denenmesine girişilen Köy Enstitüleri sistemi 17 Nisan 1940 ta kabul edilen 3803 sayılı Köy Enstitüsü kanununa göre yasalaştı ve Köy Enstitüleri resmen açıldı (Kirby,1962;Kartal, 2008). 1940-41 öğretim yılında 10 yeni Enstitü daha açıldı ve bu sayı 1945-46 öğretim yılına kadar 20'ye çıkarıldı. 1948 yılında zamanın Milli Eğitim Bakanlığı kadrosunca Van - Ernis'te 21. Enstitü de açılmıştır (Altunya, 2002b; Altunya, 2005; Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, 2005).

1946 yılında çok partili sisteme geçilmesiyle birlikte, iktidara gelen Demokrat Parti önce Enstitülerin sağlık bölümlerini kapatmış, sonra da 1951 yılında Köy Enstitüleri'nin programını klasik İlk öğretmen okullarının programıyla birleştirmiştir. 1954 yılında çıkarılan 6234 sayılı yasayla da Köy Enstitüleri tamamen kapatılmış ve Köy Enstitüleri'nin adı İlk Öğretmen Okulu olarak değiştirilmiştir (Karaman, 2003).

Köy Enstitüleri modeli, sadece Türk ulusuna değil, dünya eğitimine büyük bir armağan olarak kabul edilmektedir. Köy Enstitüleri kapatıldıktan sonra bile, birçok yabancı araştırmacının ve uzmanın dikkatini çekmiş, birçok ülkede uygulanan eğitim programlarına ilham kaynağı olmuştur. UNESCO, Köy Enstitüleri'nden, "bütün gelişmekte olan ülkelere örnek olacak bir eğitim sistemi" diye övgüyle söz etmiştir (Güvercin vd., 2004). Küçükcan'a göre (2008, 177) Köy Enstitüleri her şeyden önce çağdaş uygarlığa ulaşmanın temel koşulu olan toplumsal aydınlanma konusunda küçümsenmeyecek başarılar gerçekleştirmiştir. Düşün, sanat ve yazın alanında kırsal kökenli temsilciler, kalıcı ürünler verirken binleri aşan Enstitü çıkışlı genç eğitimci de bilimin, aklın ve özgür düşüncenin ışığını ülkemizin en ücra köşelerine ulaştırmışlardır. Gökçora (2007b), Köy Enstitülerinden uygulama ve üretimle

birlikte bilgilenecek yetişen gençlerin, kendi köylerinde bu bilgi ve deneyimlerini kullanarak köylerinin gelişmelerine yardımcı olduklarını ifade etmektedir. Bu sayede hem kırsal üretimi artırmış hem de köylünün kendi köyünde, kendine yetecek ve mutlu bir şekilde yaşamalarına olanak tanınmıştır. Dural ve Zeyrekli (2008) köylüleri aidiyet bilinciyle donatarak, kendi sınıf bilincinden kopmayacak, kırsal kökeninden vazgeçmeyecek aydınlar yetiştirmeyi önemseyen bu projenin, Osmanlı döneminden beri toplumda görülen ve “aydın-halk ikilemi” şeklinde kemikleşmiş toplumsal statü kaosunu da ortadan kaldırmayı da amaç edindiğini ifade etmektedirler.

Köy Enstitüleri uygulamada kaldıkları süreçte (1940-1954) yetiştirdiği 17.000 civarındaki öğretmen ve 8000 yakın eğitimci aracılığıyla yaklaşık 16 bin köyü temel eğitime kavuşturmuştur. Bu sürede okul sayısı 5080’den 15680’e, öğrenci sayısı da 370.000’den 1.180.000’e ulaştırılmıştır (Küçükcan, 2008). Bunların yanında 15.000 dönüm verimsiz toprak işlenerek tarım alanı yapılmış, 250.000 ağaç dikilmiş, 2.500 dönüm sebzelik oluşturulmuş, 1.200 dönüm bağ yapılmıştır. Binlerce büyük ve küçükbaş hayvan yetiştirilmiştir (Karaman, 2003; Güvercin vd., 2004).

Köy Enstitüleri modeli incelendiğinde, Enstitü öğrencilerinin, gün boyunca üretim amaçlı bir “hareketlilik” içerisinde oldukları görülmektedir. Sabah tüm öğrencilerin ulusal oyunları hep beraber oynaması ile başlayan bu hareketlilik, gün içerisinde sınıflarda, tarlada, atölyelerde ve Enstitülerin çevresindeki tüm alanlarda devam etmektedir. 1940’lı yılların sonuna doğru, Enstitülere Beden Eğitimi branş öğretmenlerinin de gelmesiyle birlikte, bedensel etkinliklerin ve sportif branşlarla ilgili etkinliklerin de Enstitü yaşamı içerisinde daha organize bir biçimde gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Beden Eğitimi kavramının tanımı ve evrensel standartları göz önünde bulundurularak, Köy Enstitülerinde gerçekleştirilen bedensel etkinliklerin ve eğitim programında yer alan Beden eğitimi dersindeki uygulamaların incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de eğitimin kırsala ulaştırılması ve tabana yayılması çalışmalarında ilk uygulamaların Çifteler adı altında gerçekleşmiştir. İlk eğitimci kursu 1936 yılında Mahmudiye’de açılmıştır. İlk Köy Öğretmen Okulu İzmir /Kızılçullu ile eş zamanlı olarak Eskişehir Mahmudiye’ de hayata geçirilmiştir (Küçükcan, 2008; Kaya, 2000). 17 Nisan 1940’ta Köy Enstitüleri yasasının yürürlüğe girmesi ile birlikte Çifteler Köy Enstitüsü yeni uygulamanın ilk iki örneğinden biri olarak aynı yerde hayata geçirilmiştir (Küçükcan, 2008). Küçükcan (2008) Enstitüleşme sürecinin fideliği ve laboratuvarı olmak gibi bir görevi yüklenmiş olan Çifteler Köy Enstitüsünün bu işlevselliğinin yeterince ortaya konulmadıkça Köy Enstitüleri sisteminin gereğince kavranılmasının da pek mümkün olmayacağını ileri sürmektedir. O’na göre Çifteler Köy Enstitüsü örneği Köy Enstitüleri atılımının kilit taşı ya da giriş kapısı konumundadır.

Köy Enstitüleri ile ilgili alan yazını incelendiğinde 21. yüzyıl ile birlikte Enstitülerin eğitim programı, işlevleri, eğitim faaliyetleri ve eğitim programı içerisinde yer alan dersler (Burgaç, 2004;Doğan, 2005; Güvercin vd., 2004; Kartal, 2008; Dural ve Zeyrekli, 2008; Küçükcan, 2008) ile ilgili çalışmaların sayısında bir artış gözlenmektedir. Küçükcan (2008) “Ülkeye Adanmışlıkta Köy Enstitüleri ve “Çifteler (ÇKE) Örneği” isimli eserinde mezunu olduğu Çifteler Köy Enstitüsünü, Enstitü tarihindeki yeri, önemi ve işlevi ile ilgili oldukça önemli bilgiler sunmaktadır. Bilir (2008) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada Enstitü programında yer alan beden eğitimi dersinin yapılandırmacı yaklaşım açısından bir değerlendirmesi yapılmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada Köy Enstitüsü eğitim programında yer alan beden eğitimi dersi genel hatlarıyla incelenmiştir. Alan yazın incelendiğinde Çifteler Köy Enstitüsü özelinde, beden eğitimi ve ulusal oyunların değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çifteler Köy Enstitüsünden farklı yıllarda mezun olmuş katılımcılardan,

doğrudan elde edilecek veriler ile gerçekleştirilecek bir çalışmanın bu alandaki boşluğu doldurmak açısından oldukça önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Çifteler Köy Enstitüsü'nde gerçekleştirilen bedensel aktivitelerin ve programda yer alan kültür derslerinden biri olan "Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar" dersinin (Türkoğlu, 2000) içeriği, amaçları, uygulama boyutları incelenmeye çalışılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda, Çifteler Köy Enstitüsü mezunlarının, Beden Eğitimi dersinin Köy Enstitüsü programında yer almadığı dönemde, Enstitüde gerçekleştirilen bedensel etkinlikler ve sportif oyunlar ile ilgili görüşlerinin neler olduğunun ortaya konması çalışmanın alt amaçlarından birini oluşturmaktadır. Bir diğer alt amaç ise Çifteler Köy Enstitüsü mezunlarının, Beden Eğitimi dersi programa alındıktan sonraki döneme ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesidir. Bu dönem içerisinde beden eğitimi dersi ve bedensel etkinlikler için kullanılan malzemeler ve alanların neler olduğu, ulusal oyunların öğretilmesi ve uygulanması ile ilgili etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiğinin ortaya konması ise bir diğer alt amaç olarak belirlenmiştir.

Yöntem (Method)

Bu bölümde araştırma deseni, katılımcılar, araştırma verilerinin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Araştırma Deseni (Research Design)

Bu araştırma, Çifteler Köy Enstitüsü'nde günlük yaşam içerisinde gerçekleştirilen bedensel etkinliklerin, Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar dersinin incelemesine yönelik bir nitel durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir durum çalışmasına ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Durum çalışmaları; "karmaşık bir durumun kendisi ve içinde bulunduğu bağlama ilişkin kapsamlı tanımlara ve analizlere dayalı bir öğrenme yöntemi" olarak da tanımlanabilmektedir (GAO, 1990).

Katılımcılar (Sample)

Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey ve durumların saptanmasında özellikle etkili olan bu yöntem "Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? Bu konuyla ilgili kim veya kimlerle görüşmemi önerirsiniz?" sorularıyla başlar. Süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam eder (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda Eskişehir ilinde ikamet etmekte olan Çifteler Köy Enstitüsü mezunu olan İlyas Küçükcan ile iletişime geçilmiş ve araştırmaya katılabilecek mezunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşülen her bir mezun araştırmaya katılabilecek bir diğer mezununun ismini vermiştir. Sağlık durumu görüşme için uygun olan, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve Eskişehir ilinde ikamet eden 6 Çifteler Köy Enstitüsü mezunu ile gerçekleştirilecek görüşmeler için randevu alınmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördükleri yıllar Tablo-1'de incelenmiştir.

Tablo 1. Çifteler Köy Enstitüsü Mezunu Katılımcılar ve Öğrenim Gördükleri Yıllar

Görüşülen Kişi	Enstitüde Öğrenim Gördüğü Yıllar
İsmail Hakkı Erkli	1939 – 1945 (1 yıl Köy Öğretmen Okulu - 5 yıl Çifteler Köy Enstitüsü)
İsmail Özel	1942 - 1947
Osman Lökçü	1943 - 1948
Melahat Süder	1943 - 1948
İlyas Küçükcan	1945 - 1949
İsmail Hakkı Ünal	1950 - 1957 (4 yıl Çifteler Köy Enstitüsü -3 yıl Öğretmen Okulu)

İlyas Küçükcan'ın önerisi üzerine Kars Cılavuz Köy Enstitüsü'nde Beden Eğitimi branş öğretmeni olarak görev yapmış olan (1948-1953) ve Eskişehir'de ikamet eden Kayıhan Tümer ile de bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması (Procedure)

Görüşme tekniği, nitel araştırmada çok sık kullanılan ve sözel iletişim yoluyla gerçekleştirilen bir veri toplama yöntemidir. Görüşme tekniği temel olarak nitel araştırmalarda farklı ölçek yapılarında (yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış) kullanılan ve derin bilgi elde edilmesini sağlayan veri toplama aracı olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Yüksel vd., 2009). Araştırmada kullanılacak verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Belli bir konuda açık uçlu soruların yönetildiği görüşmeler (Bogdan ve Biklen, 1998) olan yarı yapılandırılmış görüşmelerde tüm görüşülenlere sorulmak üzere sorular hazırlanır. Hazırlanan sorular görüşülen kişilere aynı sırayla sorulur, ancak görüşmeci, görüşmenin yapıldığı kişiye gerektiğinde açıklamalar yapabilmekte ve bir sorunun yanıtını başka bir sorunun yanıtı içinde aldığı anda o soruyu sormayabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Mills, (2003) fotoğraf, video, film, kısa notlar, mektup, günlük, klinik kayıtları, yaşam öyküleri gibi arşiv belgelerinin de durum çalışmalarına destek ve katılımcı gözlem ya da görüşme tekniklerinin ek materyali olarak kullanılabileceğini ifade etmektedir. Araştırmada gerçekleştirilen görüşmelerde sorulacak soruların hazırlanması için Köy Enstitüleri ile ilgili arşiv belgeleri ve belgeler ve belgeseller incelenmiştir. Bu süreç sonucunda hazırlanan 22 soruluk görüşme formu hakkında bir mezunun görüşleri alınmış ve bir pilot görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeden sonra, mezunların ve alan uzmanlarının önerileri ile 22 soru 17'ye indirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu aracılığıyla katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin dijital ses kayıt cihazı ile kayıtları yapılmıştır.

Çifteler Köy Enstitüsü mezunları ve Cılavuz Köy Enstitüsünde görev yapmış bir beden eğitimi öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmelerin tarihi, saati, yeri ve görüşmelerin süreleri tablo – 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılarla Gerçekleştirilen Görüşmelerin Yerleri, Tarihi ve Süreleri

Köy Mezunu/Çalışanı	Enstitüsü	Görüşmenin Yapıldığı Yer	Tarih	Saat	Süre (dk./sn.)
İlyas Küçükcan (K1)		Seyit Battal Gazi Vakfi Lokali	05.01.2008	14:10	37'32"
İsmail Hakkı Ünal (K2)		Seyit Battal Gazi Vakfi Lokali	05.01.2008	15:20	58'36"
İsmail Hakkı Erkli (K3)		Alaaddin Parkı Kafeteryası	28.02.2008	14:50	16'51"
Osman Lökçü (K4)		Alaaddin Parkı Kafeteryası	28.02.2008	15:25	56'32"
İsmail Özel (K5)		Odunpazarı Eczanesi	07.03.2008	13:20	36'28"
Kayıhan Tümer (K6)		Atatürk Anadolu Teknik ve End. Meslek Lisesi – Öğretmen Lokali	14.04.2008	10:30	46'16"
Melahat Süder (K7)		CHP İl Merkezi Kütüphane Salonu	06.11.2008	15:00	24'13"

Verilerin Analizi (Data Analysis)

Veriler, nitel analiz yöntemleri işe koşularak çözümlenmiştir. Analiz sürecinde öncelikle ses kayıtlarının yazılı dökümleri (deşifreleri) yapılmıştır. Bu işlem yapılırken söylenen her şey söylendiği haliyle ve diyalog halinde yazıya geçirilmiştir. Araştırmacı tüm görüşmelerin dökümlerini, görüşmeleri bir kez daha dinleyerek kontrol etmiş ve görüşmeler ile dökümler arasında bir farklılık olmadığına karar vermiştir. Elde edilen bu dökümler Nvivo 8 nitel veri analizi programını kullanılarak kodlanmış ve kategorilere ayrılmıştır. Saillard (2009) NVivo gibi bu alanda öne çıkmış olan programların teori inşası ya da hipotez testi gibi süreçleri destekleyen çok daha gelişkin işlevlere sahip oldukları ifade etmektedir.

Tema ya da kategori, verilerin analizinde elde edilen kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır. Kavramların incelenmesi sonucunda birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılır ve bu ilişkiler daha üst düzey bir tema ile açıklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmadan elde edilen veriler incelenerek, anlamlı bölümlere ayrılmış ve her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler, araştırmacılar tarafından isimlendirilmiştir bir başka ifadeyle kodlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008) bu kodlamanın bazen bir sözcük ile bazen de birkaç sözcükten oluşan deyim ile yapılabileceğini ifade etmektedir. Tüm veriler bu şekilde kodlandıktan sonra bir kod listesi oluşturulmuş ve bu kod listesi verilerin incelenmesinde ve düzenlenmesinde kullanılmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada oluşturulan kodlar ve alt kodlar Ek – 1 'de verilmiştir.

Bulgular (Results)

Katılımcıların görüşme sorulara verdikleri yanıtların analizi sonucunda araştırmacılar tarafından temalar, bu temalara göre kodlar ve alt kodlar belirlenmiştir. Verilerden elde edilen temalar doğrultusunda belirlenen kodlar ve alt kodlara ilişkin bulgular aşağıda incelenmiştir.

Çifteler Köy Enstitüsünde Beden Eğitimi Dersi ve Beden Eğitimi Branş Öğretmeni

Katılımcılar Enstitüdeki Beden Eğitimi dersi ve öğretmeni ile ilgili durumu şu şekilde açıklamışlardır:

“Biz Beden Eğitimi kavramıyla ve öğretmeniyle bizim dönemi ilk kez 1947 yılında karşılaştık. İlk kez 1947 yılında köy enstitülerinin özgün yapısının değişme süreci içerisinde Beden Eğitimi Öğretmeni atandı ve İrfan Örolay diye bir beden eğitimi öğretmeni geldi bize kendi kendimize de şaşırдық. 1947 yılından önce bu beden eğitimi etkinliğidir budur bu bunun adı beden eğitimidir diye böyle şeyler duymadık böyle bir etkinlik de olmadı”(K1)

“Bizde müstakil beden eğitimi dersi yoktu. Bizim karnelerimizde bize verilen notlarda beden eğitimi dersi diye özel bir ders yoktu” (K5)

“Beden eğitimi öğretmeni 1947 yılında geldi. Hatta ben hocam da İrfan Örolay Bey diye bir öğretmendi” (K4)

“Şimdi son sınıfa kadar, yani ilk yıllarda beden eğitimi dersi diye bir ders yoktu ama işte sabah kahvaltı öncesi etkinliklerimiz oluyordu. Müzikle uyanıyorduk, halk oyunları ile güne başlıyorduk. Boş zamanlarda halk oyunları ile yani beden eğitimi olayımız herhalde o türlü oluyordu” (K7)

“Haftada iki saat branş öğretmeni yürütüyordu. Hasan Saltan diye bir beden eğitimi öğretmenimiz vardı, şimdi vefat etti. Eşi de onun resim öğretmeni idi” (K2)

Çifteler Köy Enstitüsünde Beden Eğitimi Dersi Öncesi ve Sonrası Etkinlikler

Katılımcıların, Enstitüdeki beden eğitimi dersi ve onunla ilgili görüşleri doğrultusunda beden eğitimi dersi ile ilgili iki farklı dönem olduğu görülmektedir. İsmail Özel Çifteler Köy Enstitüsünde Beden Eğitimi dersi yürütülmeye başlamadan önceki dönemde gerçekleştirilen etkinlikleri şu şekilde belirtmiştir:

“Voleybol takımı veya futbol takım diye bir takım yok. Daha sonra var, bunlar, bizden sonraki dönemlerde olmuş” (K5)

Enstitüye Beden Eğitimi öğretmenin gelmesi ile yürütülmeye başlanan beden eğitimi dersinde gerçekleştirilen etkinlikler ise şu şekildedir:

“Biz beden eğitimi öğretmenin varlığını daha çok İstiklal Marşlarında söylerken verdiği komutlarla farkına vardık. Ya da boş zamanlarda ders program dışı zamanlarda okulun oyun alanında açık havada beden eğitimi öğretmenimizin gözetiminde oynadığımız basket oyunları, voleybol oyunları, voleybol maçları ve o zamanlar beden eğitimi öğretmenimizle iç içe olduk”, “Ulusal oynanan oyunların yerine yarım saatlik süreyle okulun boş alanına ulusal oyunları oynadığımız alana bir süre çıkar olduk. Biz ayazlı günlerde soğuk günlerde de bu oldu memnuniyetsizliğimizi yaşadık. Futbol ön plana çıkmaya başlamıştı. Enstitünün futbol takımında olanlarda bir iki defa da okullar arası yarışmalara katıldıklarını hatırlıyorum”(K1)

“Sonraki dönemde, yetenekli öğrenciler seçilirdi, güreş yaptırılırdı. Güreş ekibi olurdu, okullar arası güreş müsabakaları olurdu. Okullar arası voleybol müsabakaları olurdu. Tabi bu bizden sonraki dönemlerde, daha düzenli hale gelmiş, okulun voleybol takımı kurulmuş”(K5)

“Yine folklor çalışmalarımız devam etti, beden hareketlerinin her çeşidi, atletizm koşuların her çeşidini hepsini yaptık. Ama yine onun içinde folklor devam ediyordu” (K7)

Enstitüde Ulusal Oyunların Öğretilmesi

Katılımcılar Çifteler Köy Enstitüsünde oynanan ulusal oyunların öğretiminin büyük sınıfların küçük sınıflara öğretmesi, diğer enstitülerden gelen öğrenciler, diğer Enstitülere giden öğrenciler ve usta öğreticiler yoluyla gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

“Büyük, ablalar ağabeyler, yani büyük sınıflar bu oyunları yani folklor olayını öğretmeyi onlar yapıyorlardı”(K7)

“Şimdi biz Hasanoğlan’a gittik, Hasanoğlan’a bizimle beraber, Balıkesir Savaştepe’den gelenler vardı, Edirne Kızılcullu’dan gelenler vardı. Edirne Kepirtepe’den, Kızılcullu değil, Aydın Ortaklar’dan gelenler vardı. Şimdi Türkiye’nin kaç bölgesi oldu, 4 bölgesi oldu. O kaynaşma o bölgenin milli oyunlarını bize öğretiyordu. Biz bildiğimizi onlara, onlar bildiğini bize” (K5)

“Karadenizli arkadaşlar gelmişti bu Beşikdüzü kız öğretmen okulu yapınca orada ki erkekler Türkiye’de dağıtıldı mesela Karadeniz oyunlarının daha ayrıntılarını biz onlardan gördük. Balıkesir pamuk yükü bengesini bize öğretmek için o köyden Mehmet efe diye bir adam getirdiler yani”(K2)

Enstitüde Gerçekleştirilen Bedensel Etkinlikler ve Oyunlar

Katılımcıların Çifteler Köy Enstitüsünde gerçekleştirilmiş olan bedensel etkinlikler ve oyunlar ile ilgili görüşlerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür; askerlik eğitimi, basketbol, düzen alıştırılmaları, güreş, voleybol işliklerdeki etkinlikler, atletizm, futbol, serbest oyunlar, yürüyüş ve koşular. Katılımcıların bu etkinlikler ile ilgili bazı görüşleri şu şekildedir:

“Bizim dönemimizde askerlik dersi vardı. Hazırlık kıtası mı denirdi ne denirdi bilemiyorum bir hafta. Dünya harbi var ya. Okulda silahlar vardı, bir hafta silahlı talim yapardık” (K5)

“Benim ilgim vardı seviyordum, çünkü zaten okulun işte o zaman tabi basket takımı, voleybol takımı, futbol takımı, atletizmde filan vardım” (K2)

“Mesela benim sanatım demirci. O hafta ben demirhaneye giderim, demirhanede balyoz sallardım, körük çekerim, işte bu da bi beden etkinliği”(K5)

“Beden eğitimi etkinliğine giren ve topluca bütün bir şeyi enstitüyü kapsayan alan ulusal oyunlardı”, “Beden eğitimine dönük etkinliklerle dolduruyordu. Belki oyundu belki koşulardı, belki çevre yürüyüşleri çevre gezileriydi. Onlar da ihmal edilmezdi ama bu beden eğitimi yönünde kullanılmış etkinliklerdi. Özellikle çevre gezileri de bunların içinde yer alıyordu” (K1)

“Cumartesi Pazar günleri, biz kendi aramızda 4 takla, birdir bir uzun eşek gibi oyunlar oynardık. Öğretmen okulu zamanında beden eğitimi dersi yoktu, dört takla bilmen ne daha evvel şeyden öğrenerek geldiğimiz oyunları oynardık”(K3)

Enstitüler Arası Gerçekleştirilen Bölgesel Şenlikler

Katılımcıların Enstitüler arası düzenlenen bölgesel şenlikler hakkındaki görüşlerinden bu etkinliklerin Enstitüler arası yardımlaşma ve Enstitüler arası sportif karşılaşmalar olmak üzere iki alt kategoride değerlendirilebileceği görülmüştür. Enstitüler arası gerçekleştirilen sportif etkinlikler ise voleybol, güreş, atletizm ve basketbol olarak belirtilmiştir. Katılımcıların bu konu hakkındaki görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Biz bölgesel olarak, Hasanoğlan’a gittik. Hasanoğlan Köy Enstitüsüne. Orda 3 ay kaldık, pardon iki buçuk ay kaldık. Ve oradaki, o okulun etkinliklerinde, artık milli oyunlarında, hani zaten sınıf olarak biz oraya bir gaye ile gidiyoruz. Bize dediler ki, şurdan şuraya kadar bir ark (su kanalı) alacaksınız. Hasan dağından okula kadar 2.5 şey 5,5 kilometre, o argı alacaksınız, su okula gelecek, elektrik olacak, 1945. ha biz onu yaptık, ondan sonra bize dediler ki bu size az geldi. Bi de bina yapacaksınız. Onu da yaptık”(K5)

“Köy enstitüleri arası sportif şeyler olurdu yıllık. Mesela 6-7 köy enstitüsü bir yerde birleşir, biz Hasanoğlan’a gitmiştik çok iyi hatırlıyorum. İşte oraya Samsun Ladik gelmişti, efendim Konya İvriz gelmişti, Isparta’dan gibi yani Karadeniz bölgesinin bir kısmıyla iç Anadolu bölgesinin bir kısmını oraya topladı. Orda işte voleybol, basketbol, atletizm yarışları, güreşler başta tabi yapılır, ondan sonra hangi iller şeyse onlara ödülleri felan verilirdi”(K2)

Çifteler Köy Enstitüsünde Beden Eğitimi Dersinin ve Diğer Bedensel Etkinliklerin Gerçekleştirildiği Mekanlar

Katılımcıların bu konu ile ilgili verdikleri yanıtlar incelendiğinde beden eğitimi dersinin ve diğer bedensel etkinliklerin gerçekleştirildiği mekanların Enstitü önündeki çayırılık alan, Enstitü bahçesi, uygulama bahçesi, sınıflar ve Enstitünün yemek salonu olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu mekanlar ile ilgili görüşleri şu şekilde açıklanabilir:

“Bir spor salonu şeyi zaten yoktu okulun spor alanı diye adlandırılan tören alanı diye adlandırılan çayırılık bir alanda oldukça geniş çevresi bir yanı tarafta iki akarsuyla kapatılmış bir söğütlerin çevrelediği bir alan bir tarafından da Eskişehir Konya karayolunun geçtiği çevrelediği bir alan geniş bir alan işte orda işte birkaç tane voleybol sahası birkaç tane basket şeyi rahatlıkla olabilecek biçimdeydi. Ben enstitü hayatımın büyük bir bölümünü Mahmudiye bölümünde okudum. Şeyin Çifteler Köy Enstitüsünün bir Hamidiye bölümü vardı bir Mahmudiye ikisi ya tek müdürlüğe bağlıydı araları 11 kilometre, Mahmudiyede de durum aynıydı. Orda da durum aynıydı. Bir spor alanı falan şey spor salonu kesinlikle yok”(K1)

“Spor salonu yoktu okul bahçesi kullanılıyordu” (K2)

“Büyük yemek salonumuzda müsamerelerimizi, etkinliklerimiz hep orada yapıyorduk yani müsaitti” (K7)

Beden Eğitimi Dersinde ve Bedensel Etkinliklerde Kullanılan Malzemeler ve Araç-Gereçler

Katılımcılar, dönemin şartları nedeniyle Beden eğitimi dersinde ve diğer bedensel etkinliklerde kullanılan çok az malzemeye ve araç-gerece sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Enstitüde kullanılan bu az sayıdaki malzemenin ve araç-gerecin de Enstitülüler tarafından temin edildiği anlaşılmaktadır. 1940’lı yılların sonuna doğru, Enstitüde bu amaçla kullanılan kaynaklarda da artış görülmektedir. Bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Voleybol ağılarımız mesela işte uzun süre kullanılan ağılardı derme olmuş, bozulmuş, yıpranmış onları korumaya çalışıyorduk. Basket alanı da vardı tabii basket topunu çıkarırlardı öğretmenler ama mutlaka şeyden sonrada görevli öğrenci onu alır götürür, saklardı. Yani bunun zor temin edildiği anlaşılıyor”, “Şunu çok net hatırlıyorum hiç birimizin eşofman ya da spor kıyafeti diye bir kavramı yoktu. Herkes soyunan istediğini şöyle kıyafetle gelir, katılırdı. Çünkü o dönemde yeni öğrencinin kendi kendine zaten tamamının alma gücü yok, iki eşofman kavramı yok açık söyleyeyim ne var? Sadece bedeni daha rahat hareket ettirebilmek için ise atletle şortla koşma ya da katılma vardı öyle oluyordu”(K1)

“Marangoz atölyesinde kapı pencere yapılır, çatı yapılır, icabında futbol sahasının direkleri yapılır, demirden felan değil, ağaçtan normal”, “Hani spor malzemesi değil, ayağımızdaki ayakkabıların yarısı, şimdi bunlar size biraz bu kuşağa tuhaf gelir, okula bir dans salonu kurulacak, efendim bir hentbol salonu kurulacak, bunlar lükstü lüks” (K5)

Çifteler Köy Enstitüsünde Oynanan Yöresel Oyunlar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda Çifteler Köy Enstitüsünde Türkiye coğrafyasının hemen hemen her yöresinden oyunlar oynandığı anlaşılmaktadır. Bu oyunlar, Harmandalı, Ege bölgesi zeybekleri, Sivas yöresi halayları, Karadeniz horonları, Doğu Anadolu barları, Balıkesir bengisi, Teke zorlatması, Ankara zeybeği, Talas zeybeği, Kırka zeybeği, Trakya sallaması olarak sıralanabilir. Katılımcıların bu oyunlar ile ilgili görüşleri şekildedir:

“Harmandalını hiç unutamam. Şimdi bi 76 yaşındayım, Harmandalı çalsın piste çıkarım oynayayım derim böyle halen çok seviyorum”, “mesela Karadeniz oyunlarını bile oynamaya çalışırdık. O hareketli oyunları bile oynamaya çalışırdık” (K7)

“ege yöresinin zeybekleri, Sivas yöresinin halayları Sivas yöresinin halayları mesela o zeybekler içinde denizkızı vardı, arpazlı vardı bunlar belleğimde kalan zeybekler” (K1)

“İşte bütün yörelerin oyunları vardı. Tavas zeybeği işte batının harmandalı öyle. Ankara zeybeği, işte Balıkesir Bengisi, o bize sonradan şey yapıldı”(K2)

“Teke zorlatması diye tabir edilir, şey yöresinin, Antalya yöresinin, Teke yöresi diye geçer, şeyde literatürde. Bilhassa şimdi Sümer Ezgü onu daha çok kullanıyor. İıı, o bölgedeki bütün oyunları aşağı yukarı”(K5)

Enstitü Yaşamında Ulusal Oyunların Yeri ve Önemi

Katılımcıların bu konu ile ilgili görüşleri incelendiğinde Ulusal oyunların Enstitü yaşamında çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların, çoğu zaman beden eğitimi dersinin yerini alan bu etkinliklerin önemi ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

“Okul yaşantısının ayrılmaz bir parçasıydı o. Deminden de dedim 24 saatlik yaşama düzeni içerisinde ulusal oyunların yoğunlaştığı saat sabah saatleriydi. Bütün öğrencilerin katıldığı saatlerdi onun dışındaki o etkinlikler dışında tabii özel günler ya da özel eğlenceler ya da şeyler için öğretmenlerin sınıflar düzeyinde ya da kümeler düzeyinde bir takım çalışmalar yaptıkları daha şeye ayrılarak yaptıkları mutlaka söz konusu ama bizim belleğimizde kalan herkesi kapsayan ulusal oyunları etkinliği bu idi. Beden eğitimi etkinliği olarak onu biliyorduk” (K1)

“Çifteler Köy Enstitüsü. Afyondan Eskişehir’den Kütahya’dan öğrenci alırdı. Aydının zeybeğini nasıl öğreneceğim ben, veya Aydındaki zeybek havasını, Karadeniz’in horon havasını, efendim Erzurum’un barını, o milli havasını nasıl öğreneceğim ben. İşte okuldaki her bölgenin milli oyunlarını, her bölgenin kendine has türkülerini, şarkılarını öğrenerek, söyleyerek, öğreniyorduk. Bizim için bir milli gelişim bir milli duygu gelişimiydi milli oyunların, şarkıların öğretilmesi. Bir neyi bir ideal” (K5)

“Karadeniz oyunlarının o hareketli şeyine hayran olmuştum ne güzel oynuyorlardı ve Karadeniz insanı hakkında bir ikmal. Türkiye’yi tanıyorsunuz bi de Türk kültürünü tanıyorsunuz”(K2)

“Beni için şöyle. İnsan memleketini, milletini ezgileriyle oyunlarıyla tanır sever. Onunla gelişir, onunla büyürse milli duygularda engin olur. Öyle düşünüyorum ben” (K7)

Tartışma ve Sonuç (Discussion and Conclusion)

Katılımcılardan elde edilen verilerden, Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar dersinin Çifteler Köy Enstitüsüne girişinin 1947 yılında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Kuruluşundan 1947 yılına kadar geçen süreçte ise Çifteler Köy Enstitüsündeki en önemli bedensel etkinliğin, sabahları güne başlamadan önce tüm Enstitülüler tarafından oynanan “Ulusal Oyunlar” olduğu görülmektedir. Hatta bu etkinlikler, sonraki yıllarda da beden eğitimi etkinliklerinin en önemli bölümünü oluşturmuştur.Çifteler Köy Enstitüsünde müdürlük yapmış olan İnan’a (1986) göre “Enstitüde her sabah kahvaltıdan sonra yağışsız günlerde öğrenci, öğretmen, yönetici tüm Enstitü, her iki bölümde de ana binaların önünde toplanır, iç içe daireler oluştururdu. Mandolinler ve akordeonlar eşliğinde ulusal oyun havaları çalınır, oynanırdı. Birlikte coşku ile oynanan bu oyunlar tüm öğretmen ve öğrencilere unutulmaz canlılık verirdi. O canlılıkla o günkü programa göre kümeler, dersliklere, işliklere, tarım, yapı, iş alanlarına ayrılırlardı”.

Okullarda görev yapabilecek yetişmiş branş öğretmeni eksikliğinin fazlasıyla yaşandığı bu dönemde ulusal oyunların Enstitüler içerisinde yaygınlaştırılmasında usta öğreticilerin ve öğrencilerin önemli rol oynadıkları görülmektedir. Kaplan (2002) Yabancı Dil, Müzik derslerinde olduğu gibi Beden Eğitimi derslerinde de yetişmiş öğretmen eksikliğinin yaşanmasına karşın her Enstitü’de türkülerimizin söylendiğini, oyunlarımızın oynandığını ifade etmektedir. Enstitüler arasında geziler düzenlenerek, kültür alışverişleri sağlanmış, türkülerle, oyunlarla ulusal bütünlüğü sağlayıcı adımlar atılmıştır. Yurdun yedi bölgesinde söylenen, oynanan türküler, zeybekler, canlanmış ve yaşama geçirilmiştir.

Apaydın (1978) ulusal oyunlar ile ilgili olarak “her sabah bayrak direğinin önündeki alanda toplandıklarını, iç içe on beş, yirmi büyük halka oluşturarak davullar ve akordeonlar eşliğinde zeybekler, halaylar, horonlar çalındığını ve oynandığını” ifade etmektedir. Burgaç (2004) Çifteler Köy Enstitüsü üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, “öğrencilerin sabah 6.30’da kalktıklarını, yataktan ana binaya geldiklerini, burada beden eğitimi etkinlikleri yaptıklarını ve kahvaltıdan sonra halaylar, zeybekler, ulusal oyunlar oynandığını” aktarmaktadır.

Köy Enstitülüler, kendi yörelerindeki oyunları, ekipler yoluyla diğer Enstitülere taşımışlardır. Diğer yörelerin oyunlarını da öğrenip kendi Enstitülerine getirmişlerdir. Bu sayede, zeybekler yalnız Ege’de değil, Hasanoğlan’da Cılavuz’da, Ernis’te oynanabilmiştir. Karadeniz horonları Beşikdüzü’ne Aksu’ya, Kapirtepe’ye Düziçi’ne kadar ulaşabilmiştir (Apaydın,1978).

Yetkililerinin ulusal oyunların yaygınlaştırılmasına ve tüm Enstitülerde bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesine büyük önem verdikleri ve bunun için yoğun çaba harcadıkları görülmektedir. Maarif Vekilliği, İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü’nün Köy Enstitüsü

Müdürlüklerine gönderdiği 1941 yılına ait 2007 sayılı belgede (*Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, 2005*) Enstitülerden gelen raporların çoğunda milli ve mahalli oyunların öğrenciye esaslı bir şekilde öğretildiğini anlatan kayıtlara rastlanılmadığı ifade edilmektedir. Bu belgede milli oyunları iyi bilen usta öğreticiler tutularak bu oyunlardan en az on oyunun bütün öğrencilere öğretilmesini istemektedirler.

İçeriğini ulusal oyunlar ve sporun oluşturduğu, Köy Enstitülerindeki Beden Eğitimi derslerinin amaçları, “öğrencileri yaşadıkları çevrenin koşullarına göre çeşitli doğa ve toplum zorluklarını yenebilecek güçte, gözü pek, çevik, disiplinli ve yurt savunmasında önemle yer alabilecek şekilde yetiştirmek” olarak açıklanmaktadır. Bu dersin bir başka amacının ise “Öğrencilerin, tarım ve iş alanlarında sürekli hareketli olmalarından yararlanılarak, bedenlerine atletik bir çeviklik kazandırmak, beden bozuklukları varsa düzeltmek, yürüyüş, koşu atlama ve ulusal oyunlar oynama gibi temel hareketlerle bedenlerine güzellik ve sağlamlık kazandırmak” olduğu belirtilmektedir (*Türkoğlu, 2000; Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Köy Enstitüleri Öğretim Programı, 1943*). Çifteler Köy Enstitüsü mezunları ile yapılan görüşmelerden ve diğer belgelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda programda Beden Eğitimi dersi ile ilgili belirlenen bu amaçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Çifteler Köy Enstitüsünün Oyun ve Spor Kurulunun 1948-1949 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin hazırladığı raporunda Enstitüde şu etkinliklere yer verildiği görülmektedir (*Çifteler Köy Enstitüsü Mahmudiye Bölümü Eğitim Başkanlığı'nın Enstitü Müdürlüğüne sunduğu rapor, 1950*);

- 3 Ekim 1948 tarihinde okul spor yurdunun açılışı ve spor gösterileri.
- Ekim-Kasım 1948'de sınıflar arası voleybol ve el topu karşılaşmaları.
- Aralık 1948'de sınıflar arası atletizm yarışmaları.
- Ocak 1949'da kır koşuları.
- Şubat – Mart 1949'da güreş müsabakaları.
- Nisan 1949'da basketbol karşılaşmaları.
- Mayıs 1949'da toprak koşusu ve spor gösterileri.
- Mayıs 1949'da kapanış gösterileri.

Yukarıdaki raporda yer alan bu etkinlikler ile katılımcıların Çifteler Köy Enstitüsünde gerçekleştirildiğini ifade ettikleri etkinlikler arasında tam bir tutarlılık görülmektedir.

Kızık (2008) Köy Enstitüleri ile ilgili bir değerlendirmesinde, Köy Enstitülerinde sporun özel ve ayrı bir yeri olduğu ifade etmektedir. Enstitülerde küresel spor kültürünün tersine toplumun ve bireyin sağlıklı oluşmasının ve yaşamasının hedef alındığı ileri sürülmektedir. Enstitülerde, çağımızın “ne olursa olsun kazan, galip gel, şampiyonluğa ulaş” yaklaşımından çok şiddet ve terörden uzak, adil yarışmanın ve paylaşmanın esas alındığı bir anlayışın egemen olduğu da belirtilmektedir (*Kızık, 2008*).

Kirby (1962) Enstitülerde spora verilen önemin, şehirlerdeki eğitim kurumlarından daha çok olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekleştirdiği çalışmasında Enstitülerde, voleybol, güreş, futbol, basketbol gibi branşların yanı sıra su sporları, kayak ve teknik dağcılık gibi bölgenin coğrafik yapısına uygun spor dallarının varlığından söz etmektedir. Kirby (1962) Köy Enstitülerinde varılan sportmenlik düzeyinin, Türkiye'deki İngiliz ve Amerikan eğitim kurumlarında varılabilen düzeyden daha üstün olduğunu belirtmiştir.

Uluslararası Sağlık, Beden Eğitimi, Rekreasyon, Spor ve Dans Konseyi (ICHPER·SD) Birleşmiş Milletler sözleşmesine göre, her çocuğun ve her yetişkinin fiziksel olarak eğitilmesi temel bir insanlık hakkı olduğunu savunmaktadır. ICHPER·SD'ye göre bedensel olarak eğitilen birey, uygun bir fiziğe sahip olur, düzenli olarak fiziksel aktiviteye katılır ve fiziksel aktivitenin değerini ve sağlıklı bir yaşam stiline katkılarını kavrar (<http://www.ichpersd.org/i/children.html>). Çağdaş “Beden Eğitimi” kavramı, eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunan, kas etkinlikleri aracılığıyla fiziksel, zihinsel ve

toplumsal açıdan olumlu davranışlar kazandıran, bireye kişilik, karakter, ahlaki değerler kazandıran, kültürleşme, toplumsallaşma ve vatandaşlık eğitimi olarak tanımlanmaktadır (Mirzeoğlu,2003). Çağdaş Beden Eğitimi tanımı incelendiğinde, Çifteler Köy Enstitüsünde, Beden Eğitimi dersi için döneminin çok ilerisinde amaçlar belirlendiği ve bu amaçlara ulaşılması için gayret gösterildiği ifade edilebilir.

Köy Enstitülerindeki Beden Eğitimi dersini, yapılandırmacı yaklaşıma göre değerlendiren Bilir (2008), çağımızın beden eğitimi programlarının bilgi beceri ve yeterlilikleri bilimsel merkeze alarak değil, öğrencinin aktif olduğu etkinlikler yolu ile gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Yeni Beden eğitimi programlarındaki bilgi yükü azaltılarak, öğrencinin bilişsel ve duyuşsal yaş özelliklerine göre uygun hale getirilmektedir. Köy Enstitülü yıllarda, her yanıyla çağdaş, aydınlıkçı, üretici bir eğitim amaçlanmıştır. Enstitülerdeki yaşayış incelendiğinde bu amacın o yıllarda gerçekleştirilmeye çalışıldığını söylenebilir. Cumhuriyetimizin ilk yıllarında uygulanarak denenilen bir model olan Köy Enstitüleri'nin sonuçları önümüzde duruyorken bu modeldeki yaklaşımlara benzer öğretim yaklaşımlarının denenmesi çağımıza yakışır bir davranış olabileceği ifade edilmektedir (Bilir, 2008).

Sonuç olarak; Çifteler Köy Enstitüsü yaşantısı içerisinde yer alan bedensel etkinliklerin ve programda sonradan hayata geçen “Beden Eğitimi ve Ulusal Oyunlar” dersinin içeriği, amaçları ve uygulama boyutları ile ilgili elde edilen bulguların, ulusal ve evrensel spor eğitimi alan yazınına katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ulusal oyunların Köy Enstitüleri eğitim sistemi içerisinde önemli işlevleri analiz edilerek, ulusal ve evrensel eğitim programları içerisinde daha fazla yer almasına yönelik çalışmalar başlatılmalıdır.

Kaynaklar

1. Alıç, M. (1990). “Yönetim Açısından Köy Enstitüleri”. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3:1, 21-27.
2. Altunya, N. (2002a). “Köy Enstitüleri”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 3:26.
3. Altunya, N. (2002b). *Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri*. İstanbul, Uygun Basım ve Ltd. Ş.
4. Altunya, N. (2005). *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*. Ankara, Kelebek Matbaası.
5. Apaydın, T. (1978). *Köy Enstitüleri Yılları*. Cem Yayınevi.
6. Balkır, S. E. (1998). *Eski Bir Öğretmenin Anıları*. Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
7. Başaran, M. (1974). *Tonguç Yolu: Köy Enstitüleri, Devrimci Eğitim*. İstanbul, Varlık Yayınevi.
8. Başaran, M. (1999). *Özgürleşme Eylemi: Köy Enstitüleri*. İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.
9. Bilir, M. (2005). “Türkiyede’ki Eğitim (Okuma – Yazma) Kampanyalarının Halk Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38:2., 103-125.
10. Bilir, P. (2008). “Yeni Beden Eğitimi Öğretim Programı ve Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi Derslerinin Yapılandırmacı Öğretim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi”. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, VI (3), 145-150.
11. Bogdan, R.C. ve Biklen, S.K. (1998). *Qualitative Research For Education: An Introduction To Theory And Methods*. Boston, Allyn and Bacon.

12. Bulut, R. (1990). *Nisandaki Güneşler 50. Yılında Köy Enstitüleri 1940- 1990*. Ankara, San Matbaası.
13. Burgaç, M. (2004). *Çifteler Köy Enstitüsü*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Bursa.
14. Çifteler Köy Enstitüsü Mahmudiye Bölümü Eğitim Başlığı (1949-1950). *1949 Yılı Sonu, 1950 Yılı Başlangıcı Mahmudiye Bölümünün Durumunu Gösteren Yıllık Rapor*, s. 2. Yunus Emre Anadolu Öğretmen Lisesi, Tasnif Edilmemiş Arşiv.
15. Doğan C. (2005). “Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Politikaları ve Sorunları”. *Bilig*, Güz: 35, 133-149.
16. Dural, A.B. ve Zeyrekli, S. (2008). “Sosyal Devletin Eğitim İşlevi”. *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 8:2.
17. Dündar, C. (2002). *Köy Enstitüleri*. Ankara, İmge Kitabevi.
18. GAO (1990). Case Study Evaluations. U.S. General Accounting Office Program Evaluation And Methodology Division. 12 Mart 2008 tarihinde http://www.gao.gov/special.pubs/10_1_9.pdf adresine erişildi.
19. Gökçora, İ. H. (2007a). “Kulluktan Özgür Bireye: Üretken Eğitim ve Aydınlanma Yolunda Köy Enstitüler”. *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 7:1.
20. Gökçora, İ. H. (2007b). “Eğitim ve Kültürde Kirlilik”. *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi* 7:1.
21. Güvercin, C. H., Aksu, M. ve Arda, B. (2004). “Köy Enstitüleri ve Sağlık Eğitimi”. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57:2, 97-103.
22. International Standarts For Physical Education and Sport For Scholl Children. 5 Haziran 2008 tarihinde <http://www.ichpersd.org/i/children.html> adresine erişilmiştir.
23. İnan R. (1986). *Bir Ömrün Öyküsü*. Ankara, Öğretmen Yayınları, Cilt: II.
24. Kaplan, M. (2002). *Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri*. Ankara, Semih Ofset.
25. Karaman, S. (2003). “63. Kuruluş Yılında Köy Enstitüleri”, *Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 3:2.
26. Kartal, S. (2008). Toplumun Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4:1, 23-36.
27. Kaya, Y. (2001). *Bozkırdan Doğan Uygurlık Köy Enstitüleri I: Antigone'den Mızraklı İlmihal'e*. İstanbul, Tıglat Matbaacılık A.Ş.
28. Kirby, F. (1962). *Türkiye’de Köy Enstitüleri*. Ankara, İmece Yayınları: 2.
29. Kızık, S. (2008). *Maksat Spor Olsun*. İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.
30. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı (2005). *Köy Enstitüleri İle İlgili Yönetmelik ve Resmi Yazılar*. Ankara, Ayrıntı Matbaası.
31. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı (2007). *Köy Enstitüleri: Amaçlar-İlkeler-Uygulamalar*. Ankara, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
32. Küçükcan, İ. (2008). *Ülkeye Adanmışlıkta Köy Enstitüleri ve “Çifteler (ÇKE) Örneği”* (1. Basım). Eskişehir, Sakarya Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.
33. Makal, M. (2009). *Köy Enstitüleri ve Ötesi*. İstanbul, Literatür Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd, Şti.
34. Mills, G.E. (2003) *Action Research: A Guide For The Teacher Researcher*. Upper Saddle River, NJ: Merill/Prentice Hall.
35. Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks. CA: Sage Publications.
36. Mirzeoğlu, N. (2003). *Spor Bilimlerine Giriş*. Ankara, Bağrgan Yayınevi.
37. Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği Köy Enstitüleri Öğretim Programı (1943). Ankara, Maarif Matbaası.

38. Saillard E. K. (2009). *NVivo 8 İle Nitel Araştırma Projeleri*. Ankara, Anı Yayıncılık.
39. Semerci, B. (1989). *Türkiye’de İleri Atılımlar ve Köy Enstitüleri*. İstanbul, Özgür Yayın Dağıtım.
40. Türkoğlu, P. (2000). *Tonguç ve Enstitüleri*. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
41. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
42. Yüksel, A, Mil, B. ve Bilim, Y. (Edit.). (2009). *Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin?*. Ankara, Detay Yayıncılık.

EK- 1

		Kaynak	Refer	
Beden Eğitimi Dersi ve Branş Öğretmeni		6	15	
Bedensel Etkinliklerin ve Beden Eğitimi Dersinin Gerçekleştirildiği Mekanlar	Enstitü önündeki çayırılık alan	5	6	
	Sınıf	2	2	
	Okul bahçesi	1	1	
	Uygulama bahçesi	1	1	
	Yemek salonu	1	1	
Beden Eğitimi Dersi Öncesi ve Sonrası Durum	B.e. dersi öncesi etkinlikler	4	12	
	B.e. dersi sonrası etkinlikler	2	4	
Bedensel Etkinlikler ve Oyunlar	Voleybol	4	4	
	Halk Oyunları	6	9	
	İşliklerdeki Etkinlikler	2	4	
	Askerlik dersindeki etkinlikler	1	2	
	Serbest Oyunlar	1	2	
	Atletizm	2	4	
	Basketbol	2	2	
	Güreş	1	1	
	Düzen alıştırılmaları	1	2	
	Yürüyüş ve koşular	3	3	
	Futbol	4	4	
Bölgesel Şenlikler	Enstitüler arası sportif etkileşim	Voleybol müsabakaları	2	2
		Güreş müsabakaları	2	2
		Atletizm yarışları	1	1
		Basketbol müsabakaları	1	1
	Enstitüler arası yardımlaşma	1	1	
Öğrenilen Yöresel Oyunlar	Harmandalı	3	3	
	Muğla zeybeği	1	1	
	Ege yöresinin zeybekleri	2	2	
	Sivas Yöresi halayları	1	1	
	Karadeniz horonları	3	3	
	Doğu anad. barları	1	2	
	Erzurum barı	1	1	
	Balıkesir bengisi	2	3	
	Lorke	1	1	
	Teke zortlatması	1	1	
	Ankara zeybeği	1	1	
	Talas zeybeği	1	3	
	Kırka zeybeği	1	1	
	Trakya sallaması	1	1	
Kullanılan Malzeme ve Araç-Gereç	Cimnastik kasası	1	1	
	Voleybol filesi	2	2	
	Basketbol topu	1	1	
	Futbol kalesi direkleri	2	2	
	Spor kıyafeti	2	2	
	Atletizm malzemeleri	1	1	
Ulusal Oyunların Önemi	5	9		
Ulusal Oyunların Öğretilmesi	Büyük öğrencilerin küçüklere öğretmesi	4	7	
	Usta öğrenciler	3	5	
	Diğer enst. giden öğrenciler	2	2	
	Diğer enst. gelen öğrenciler	3	4	